

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Directoraat-generaal
Energie, Telecom &
Mededinging**
Directie Energie en Omgeving

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Factuuradres
Postbus 16180
2500 BD Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ez

Datum 24-6-2016
Betreft Uitkomst onderzoek één landelijk loket mijnbouwschade

Ons kenmerk
DGEM-EO / 16092778

Geachte Voorzitter,

*In Groningen, maar ook in andere delen van het land nabij mijnbouwactiviteiten, ondervinden burgers en ondernemers **soms** fysieke schade aan gebouwen en werken door bodembeweging. Het is hierbij voor burgers en ondernemers vaak lastig te bepalen wat de precieze oorzaak van deze schade is en bij wie hiervoor eventueel een schadeclaim ingediend kan worden, met name wanneer mogelijk sprake is van meerdere schadeveroorzakers.*

*Voor Groningen heb ik besloten dat de **Nationaal Coördinator Groningen (NCG) voor dit soort vragen zal fungeren als één loket.***

*Maar ook in de rest van Nederland bevinden burgers en bedrijven zich soms in een situatie waarin **schade door mijnbouwactiviteiten** wordt vermoed. Ten aanzien van Friesland wijzen de motie van het lid Dik-Faber (Kamerstuk 32 849, nr. 70 Zie: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/handelingen/TK/2015-2016/64/kst-32849-70.html>) , evenals het manifest van Friese overheden over gas- en zoutwinning dat op 19 april 2016 (Zie: <http://friesegemeenten.nl/nieuws/nieuwsbericht/article/aanbieding-manifest-over-gas-en-zoutwinning-door-friese-overheden-320.html>) is aangeboden aan de vaste commissie voor Economische Zaken van uw Kamer, hier bijvoorbeeld op. In andere provincies waar mijnbouw plaatsvindt, zijn dit soort vragen ook aan de orde. Ik heb daarom begin 2016 aangegeven de wenselijkheid en mogelijkheid van **één landelijk loket mijnbouwschade** te onderzoeken en uw Kamer voor 1 juli 2016 te informeren over de uitkomst. Vanuit mijn ministerie is in dit verband gesproken met medewerkers van de NCG, provincie Fryslân, wetterskip Fryslân, de voorzitter van de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) en de voorzitter van de Commissie bodemdaling aardgaswinning Fryslân. Ook onder meer in Limburg en Overijssel spelen soortgelijke vraagstukken. Mijn conclusie is dat het wenselijk en mogelijk is om één landelijk loket voor mijnbouwschade in te stellen. De contouren van dit loket schets ik hieronder.*

Eén landelijk loket voor mijnbouwschade

*Het landelijk loket voor mijnbouwschade heeft ten doel om burgers en ondernemers, die vermoeden dat zij schade ondervinden door mijnbouw, van begrijpelijke en bruikbare informatie te voorzien, in contact te brengen met de juiste instantie en vooral te voorkomen dat vragenstellers van het kastje naar de muur worden gestuurd. Zoals zal blijken uit onderstaande nadere uitwerking, kent dit loket, **aangezien er meerdere oorzaken kunnen zijn voor bodembeweging**, een bredere taakopvatting dan alleen mijnbouw.*

Opmerking

- In Groningen geeft volgens het CVW en de Tcbb bodemdaling als gevolg van gaswinning geen schade. Ook ongelijke bodemdaling wordt daarom niet erkend als een gevolg van gaswinning, ondanks dat bevingen wel zettingen kunnen veroorzaken.

Ik wil het landelijk loket mijnbouwschade beleggen bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl) en laten bemensen door een aantal casemanagers. Met deze casemanagers kan contact opgenomen worden om vragen te beantwoorden of om advies te krijgen over de concreet in te schakelen instantie.

Opmerking

- Deze casemanager zal eerst uitgebreid onderzoek moeten doen naar de oorzaken van de schade voordat hij mensen ergens naar verwijst.

De casemanager volgt de voortgang van het verdere traject. Mocht hierbij blijken dat een bepaald vraagstuk niet wordt opgepakt door huidige instanties of dat er om een andere reden een impasse ontstaat in de afhandeling, dan zal de casemanager – in overleg met de vragensteller en de andere betrokken partijen – trachten alsnog tot een verklaring van de schade te komen.

Indien binnen een regio bij het vermoeden van mijnbouwschade al een regiospecifieke casemanager aanwezig is, dan zal de vragensteller vanuit het landelijke loket gevraagd worden of hij/zij daarnaar wil worden doorverwezen. Een overweging hierbij kan zijn dat de communicatie soms beter verloopt als de vragensteller vanuit de eigen regio te woord wordt gestaan en verder wordt geholpen.

Het loket helpt te ontzorgen. Naast persoonlijk contact zal relevante informatie ook via een website bekend gemaakt worden en zo toegankelijk mogelijk beschikbaar worden gesteld. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het in beeld brengen van de voorspelde en gemeten bodemdaling door mijnbouw en het seismisch risico daarvan voor een bepaald gebied, maar ook aan het verstrekken van informatie over grondwaterpeil(veranderingen) of autonome bodemdaling.

Opmerkingen

- Opnieuw worden de ongelijke (differentiële) zettingen niet genoemd.

- Autonome bodemdaling heeft tot voor kort weinig schade veroorzaakt (enkele plekken uitgezonderd). Zie bv. Autonome daling Middelstum

Autonome daling Middelstum

OVERZICHT Middelstum TOT 1972		
MEET	GEGEVENS	KADASTER VAN RIJKSMEETDIENST
□ 7 ^b 50	1910 tot 1972	62 jaar gedaald: 1.4 cm
□ 7 ^e 35	1957 tot 1972	15 jaar gedaald: 0.6 cm
□ 7 ^b 57	1957 tot 1972	15 jaar gedaald: 2.1 cm
□ 7 ^b 43	1954 tot 1972	18 jaar gedaald: 3,2 cm

Tevens zal een overzicht gegeven worden van de **betrokken organisaties** en hun **verantwoordelijkheden**, en zal informatie worden verstrekt over de geldende aansprakelijkheidsregelingen in geval van schade door bodembeweging. Het is de bedoeling om zoveel mogelijk gebruik te blijven maken van reeds bestaande procedures en instanties.

Opmerking

- Voor zover bekend zijn of voelen weinig betrokken organisaties verantwoordelijk voor wezenlijke zaken. Zie: <http://www.ondergroningen.nl/de-onderwereld-van-groningen/korte-samenvatting-van-de-inhoud/>

Voor gebieden waar eventuele schade door bodembeweging evident geen relatie heeft met mijnbouw, zal de vragsteller worden doorverwezen naar de betreffende gemeente, provincie of het waterschap.

Inhoudelijke beoordeling van de schade door bodembeweging

Indien burgers of ondernemers nabij een mijnbouwactiviteit schade ondervinden door bodembeweging, dan zijn hiervoor vaak drie mogelijke oorzaken: autonome bodemdaling, mijnbouw en/of grondwaterpeilveranderingen. Het ontrafelen van de causaliteit en de (gedeeltelijke) toerekening van de schade aan elk van deze mogelijke oorzaken **vereist een specifieke expertise**. Deze expertise is op dit moment bijvoorbeeld **al aanwezig bij de Tcbb**, maar ook in Friesland bij de Commissie bodemdaling aardgaswinning Fryslân. Indien in de regio al een adviserende instantie is ingesteld, dan zal hier vanuit het landelijk loket, in samenspraak met de schademelder, zoveel mogelijk bij aangesloten worden; anders zal de Tcbb deze rol vervullen. Deze adviserende instantie zal gevraagd worden de klacht en de mogelijke oorzaken te bezien en te komen tot een toegesneden advies.

Opmerking

- De Tcbb heeft erkend dat om beter schade door bodembeweging in beeld te kunnen brengen onderzoek gedaan kan worden m.b.v. tiltmetingen.

*Daarin zal een concrete duiding moeten plaatsvinden van het oorzakelijk verband tussen de schade en de diverse bronnen van bodembeweging en daarmee over de (deel)aansprakelijkheid van de betrokken partijen. Naast een mijnbouwonderneming kan het hierbij gaan om een waterschap of in specifieke gevallen mogelijk ook om een gemeente of provincie. Het loket draagt dus geen verantwoordelijkheid voor het inhoudelijke oordeel over een ingediende klacht maar bewaakt wel dat de klacht **voortvarend wordt afgehandeld**.*

Opmerking

- Voortvarend handelen mag niet worden ingevuld zoals dit in Groningen gebeurt: bij zettingschade wordt geen lokaal geologisch onderzoek gepleegd en worden welbewust geen data vrijgegeven m.b.t. de differentiële zettingen. Ook worden tilt- en glasvezelmeters al jaren niet ingezet, ondanks dat overal ter wereld in bevingsgebieden dit wel het geval is.

Indien mijnbouw de oorzaak is van de schade dan dient op basis van de daarvoor geldende aansprakelijkheidsregeling, de mijnbouwonderneming(en) de betreffende schade te vergoeden. Indien de oorzaak van de schade ligt bij het waterschap of bij de gemeente of provincie dan kan een beroep worden gedaan op de voor de betreffende instantie geldende nadeelcompensatieregeling. Voor Groningen is de NCG, zoals uiteengezet in het addendum bij de Samenwerkingsafspraken EZ-NCG-NAM (Kamerstuk 33 529, nr. 248), in overleg met diverse partijen waaronder de gemeenten, provincie en waterschappen, om hun commitment te verkrijgen voor de uitspraken van de Arbitrer Aardbevingsschade in die gevallen waarbij sprake is van een combinatie van schade door gaswinning en andere oorzaken.

Opmerkingen

- De Samenwerkingsafspraken (blauw gekleurd) tussen EZ-CVW-NAM zijn in **strijd** met deze brief van de minister d.d. 24 juni 2016: “De NAM heeft bij brief d.d. 18 maart 2016 laten weten **geen aanleiding** te zien om het werkgebied van de NCG uit te breiden tot ‘**mijnbouwschade**’ **dus inclusief bodemdaling**. Dit geldt ook voor de **Samenwerkingsafspraken**.” Welke afspraken zijn en blijven dan geldig?
- Uit deze Samenwerkingsovereenkomst blijkt dat er geen bezwaar meer gemaakt kan worden t.a.v. de afspraken m.b.t. de Arbitrer Aardbevingsschade.
- “De NCG zal de Commissie Bodemdaling en de Tcbb om advies vragen over de te hanteren indicatoren waarmee een ‘vermoeden’ van het **samengaan van aardbevingsschade met bodemdaling** kan worden getoetst. Deze adviezen dienen uiterlijk **30 juni 2016 beschikbaar** te zijn.”
- “De NCG volgt in het **Programma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen** het **schadebegrip uit de novelle (Wet bewijsvermoeden gaswinning Groningen)**, zodra deze wet van kracht wordt: fysieke schade aan gebouwen en werken, die naar haar aard als gevolg van

bodembeweging door de aanleg of exploitatie van dat mijnbouwwerk ontstaan is).” **Het voorstel van de Novelle Wet Bewijsvermoeden gaswinning Groningen is in behandeling:**

https://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/34390_novelle_wet_bewijsvermoeden

Wet bewijsvermoeden gaswinning Groningen (Wijziging van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek in verband met de omkering van de bewijslast bij schade binnen het effectgebied van een mijnbouwwerk in verband met aanpassing van de bepaling inzake een wettelijk bewijsvermoeden voor mijnbouwschade in Groningen en enkele andere bepalingen.)

<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/34390/kst-34390-6?resultIndex=4&sorttype=1&sortorder=4>

Wat regelt deze novelle ‘Bewijsvermoeden gaswinning Groningen’?

“De novelle regelt een bewijsvermoeden voor fysieke schade aan gebouwen en werken **binnen het effectgebied** van de gaswinning uit het Groningenveld. Het **effectgebied** van de gaswinning uit het Groningenveld zal worden **vastgesteld bij ministeriële regeling**. De reden dat de novelle zich beperkt tot het effectgebied van het Groningenveld, **is dat met het bewijsvermoeden een wettelijke afwijking van de hoofdregel «wie stelt bewijst» wordt geïntroduceerd, die doorwerkt in de procesposities van private partijen**. Zoals de Afdeling advisering van de Raad van State in haar voorlichting heeft aangegeven, mogen de lasten van een dergelijke afwijking **niet onevenredig zijn voor de partij tegen wie het bewijsvermoeden wordt ingeroepen**. De novelle beoogt de **bewijspositie van benadeelden te versterken, zonder tot een onevenredige situatie te komen**. Daarbij is van belang dat de Afdeling advisering in haar voorlichting **heeft aangegeven dat indien in een groot aantal gelijksoortige schadegevallen vaststaat dat verreweg het grootste deel van die gevallen aan één bepaalde oorzaak moet worden toegeschreven, daaraan het vermoeden zou kunnen worden ontleend dat ook de overige – vergelijkbare – gevallen aan die oorzaak moeten worden toegeschreven. In de Groningse situatie kan de omvang van het aantal schadegevallen en de gelijksoortigheid ervan een argument zijn voor een bewijsvermoeden**. Daarbij kan ook de zwakke procespositie van één van de partijen ten opzichte van de andere partij worden meegewogen. In gebieden waarvoor niet geldt dat sprake is van een groot aantal gelijksoortige schadegevallen, waarvan het merendeel aan één oorzaak is toe te schrijven, zou een bewijsvermoeden tot een onevenredige situatie leiden. De exploitant van een mijnbouwwerk zou dan immers steeds vermoed worden de veroorzaker van schade in een individueel geval te zijn, zonder dat voldoende aannemelijk is dat dit ook daadwerkelijk het geval is.”

Opmerkingen t.a.v. bewijsvermoeden

- De gelijksoortigheid van schadegevallen kan een argument zijn voor een bewijsvermoeden, maar mag m.i. nooit als zodanig worden gebruikt. Er moet altijd wanneer er sprake is van zetting onderzocht worden of de zetting ook een gevolg van een beving/trilling is. En er zal, wil er recht gedaan worden aan gedupeerde, een onafhankelijk en lokaal geologisch onderzoek uitgevoerd worden. Met gebruik van tilt- en glasvezelsensoren hadden ongelijkmatige (differentiële) zettingen al lang in beeld gebracht kunnen worden. Ze worden liever niet ingezet omdat de relatie met schade te goed in beeld komt.
Bevingen kunnen zettingen veroorzaken, door schuif- en trekspanningen, lateral spreading, licquefactie (hoogstwaarschijnlijk in Oosternieland het geval geweest (zie Het Mysterie van Ondergrondse Zaken). Ook kunnen zwelkleien (speciaal soort klei, op veel plaatsen aanwezig), zorgen voor spanningen in de ondergrond die door kleine trillingen, die men wel voelt maar nergens genoteerd staan, tot scheurvorming leiden.
Er staat nog steeds in de wet dat de bewoner de schadeoorzaak aannemelijk kan maken, maar dit wordt al lang niet meer serieus genomen. NAM doet wat hij kan en pakt wat hij kan.
- Uit deze novelle blijkt dat de NAM nu nog individueel een zaak kan regelen. Straks kan dus alles worden omgedraaid en tegen ons gaan werken. Dan wordt alle schade die door NAM/CVW niet als bevingsschade wordt erkend, maar het wel kan zijn, op één bulk gegooid en is de kans groot dat vele inwoners dakloos worden, met nog slechts één houvast: hun niet afbetaalde hypotheek. Dit is ons voorland. Niemand kan hier blijkbaar ook maar iets aan doen. Het voelt als groot onrecht en het kan niet anders dan dat het uit de hand gaat lopen.
- Punt 2 van de samenwerkingsovereenkomst heeft te maken met de term 'aardbevingsschade' en hoe hier mee wordt omgegaan. Zettingschade als gevolg van gaswinning bestaat niet (meer) volgens NAM en Overheid (duidelijk één geheel). Dat de Arbiter Aardbevingsschade als laatste strohalm ook nog eens onvolledig en eenzijdig wordt geïnformeerd, geeft geen goed gevoel.
- Hierna volgt hoe alles keurig aan ons voorgeschoteld wordt
- Het SodM heb ik gemaïld en een brief geschreven over de term 'aardbevingsschade' en kreeg als antwoord dat ze er niet over gingen en het neer zouden leggen bij Alders. Ik heb hem hier op 21 november 2015 aan herinnerd, maar hij lachte er om en zei: "Nou nou die brief heb ik niet gezien". Ik heb hem opnieuw de brieven met bijlagen overhandigd. Tot op

heden geen antwoord. Naar ik begriep was alles al lang in kunnen en kruiken.

Planning en evaluatie

Het feitelijk realiseren van dit landelijke loket voor mijnbouwschade vergt, vanwege de hiermee gemoeide organisatie, financiering en bemensing, enige tijd. Ik streef ernaar dat dit loket per 1 januari 2017 operationeel is. Het loket zal jaarlijks aan mij rapporteren over onder andere het aantal behandelde aanvragen en geconstateerde verbeterpunten met betrekking tot de afhandeling van de klachten. Twee jaar na het operationeel worden van het landelijk loket zal het functioneren daarvan, mede door consultatie van de betrokken stakeholders, worden geëvalueerd.

H.G.J. Kamp
Minister van Economische Zaken